

ADEVÉRUL

ABONAMENTUL :

Pe un an — — — 4 cor.
 Pe un an — — — 2 „
 Pe un an — — — 1 „
Un număr 8 fileri.

Pentru străinătate:
 Pe un an — — — 6 cor.
Pentru America:
 Pe un an — — — 2 dolari

ORGANUL PARTIDULUI SOCIALDEMOCRAT DIN UNGARIA

APARE ÎN FIECARE DUMINECĂ

Redacția și Administrația :

BUDAPESTA, VIII., CONTI-UTCA 4.

Aci sunt a să trimitte tot felul de scrisori, cereri și bani. Tot aci să primesc anunțuri cu prețuri moderate.

Ce vreau naționaliștii?

După vorbirea deputatului T. Mihali, ținută în ședința de Vineri, 6 Martie n. în parlament, cunoaștem cerințele naționaliștilor români ce s-au înaintat lui Tisza spre îndeplinire. Deși consfătuirile și tirguelile lor, ce s'au ținut lanț aproape un an de zile, n'au ajuns la vreo isprăvici, totuși acele 11 puncte, în cari naționaliștii români și-au adunat într'un mănunchiu toate dorințele, *le putem privi ca un program*, ca un ideal al lor, pentru înfăptuirea căruia vor lucra în viitor. Și de acum putem ști, că dacă se va găsi vreun guvern care să le îndeplinească cerințele astea, — ei totdeauna vor fi gata de împăcare.

Deci să privim mai de aproape acest program al naționaliștilor, să-i pătrundem înțelesul și să-i cumpănim însemnătatea.

Punctul prim, prin care se cere deplina libertate a limbei românești în toate școlile cetate de români, e totodată și cerința noastră, socialistilor. Ideia aceasta o propagăm și noi, pentrucă știm că atât dreptatea cât și buna chibzuală pretinde, ca fieștecare neam să se scrie în limba lui maternă.

Tot astfel și punctele 3—4, prin cari să se garanteze libertatea de presă și dreptul de intrare în țară, încă sunt unele dintre cele mai principale cerințe ale noastre.

Pe lângă acestea, cerințele naționaliștilor sunt și mai mari nedreptăți, la orice ocaziune, dar niciodată nu s'a putut observa nici o umbră care ar fi dat de bănuț spre o înclinare la fapte de aceste, cari nu sunt demne de emanciparea nici a unei clase, decum a unui întreg popor. Și poate se vor fi putut găsi și în șirul acestei țărâni unii oameni cari revolțati de atâtea nedreptăți și injurii, să se răzbune, căci multe și mari sunt suferințele ce zilnic trebuie să le îndure; dar n'au făcut-o, căci firea acestei țărâni așa este: *terțitoare*.

Cînd ne gîndim numai la mormintele reci a sutelor de țărani fără de nume, cari au fost împușcați și străpuși de sulitele jandarmilor la *Tâlna, Alesd, Talpoș*, etc. pentrucă și-au dat curs liber convingerilor lor politice, și n'au voit să se facă unealtă în mina administrației, atunci și numai atunci ni-se desface pe dinaintea ochilor adevăratele stări din nenorocita noastră țară, care azi se află în minile sacrilege ale stăpînitorilor feudali.

*

La mormîntul celor trei morți din Dobrițin, s'a făcut un prohod împărațesc, s'au ținut discursuri în cari oratorii i-au proclamat de martirii națiunii maghiare. Dar acei mulți, foarte mulți țărani, fără de vină, cari au suferit moartea și au gustat din temniță pentru convingerile lor politice, — ce au fost?!... *Acei țărani n'au avut în sufletele lor nici un dram de vinovăție, n'au avut în inima lor nici o poftă de cucerire din drepturile nimănu, ci au vrut ca să și-le apere pe ale lor, au voit să și spună singurul dor cel au: să-i lase să și spună liberi păsurile și durerile, să-i lase liberi să și spună gîndirea și cuvîntul lor, să-i lase liberi să și exerciteze drepturile lor politice, în schimb însă în loc de libertatea cuvîntului au primit: temniță; în loc de libertatea gîndirii au primit: sulite în coaste; în loc de drepturi politice au primit: gloanțele!...* Și totuși până azi, aceste jertfe nevinovate nu s'au răsunat!...

Șovinistilor! Căutați în altă parte pe atentatori, căutați-i în șirurile voastre, că o să-i găsiți, atentatori sunteți voi toți căci aruncați

aceasta, care și acum se află în vigoare, recunoaște egala îndreptățire a tuturor naționalităților din țară, asigură libertatea limbei românești în școală, la administrație, la judecătoria, — și cu toate astea, ori tocmai din cauza asta, legea de naționalități a rămas literă moartă, nimeni nu o i-a în seamă și nimeni nu o respectează.

Pentruce?
 Pentrucă așa o cere interesele clasei stăpînitoare maghiare, care singură guvernează țara și ține în jug atît poporul maghiar cît și pe cele de altă limbă. Dacă s'ar fi dat libertate de dezvoltare naționalităților din țară, — așa cum grăește legea dela 1868, — naționalitățile s'ar fi ridicat și ar fi progresat, iar azi și-ar pretinde dreptul lor la conducerea statului. *Nu s'a respectat legea de naționalități, pentrucă maghiarii erau și sunt clasa stăpînitoare, iar naționalitățile au fost și sunt clasa de jos, cea săracă. Căci chestiunea de naționalități dela noi nu e decît o luptă de clasă mascată.* Cu cît vor avea naționalitățile din Ungaria drepturi mai multe, cu atît vor fi mai puține privilegiile clasei stăpînitoare maghiare. Azi mai toate oficiile de stat și de comitat sunt în mîinile clasei stăpînitoare maghiare și numai de teamă că naționalitățile să nu și pretindă locul lor în oficiile astea, stăpînitorii maghiari apasă, nedreptățite și tin în negură pe naționalități.

Pe lângă directori, subdirectori, ingineri, solgăbirău, chiar și pentru redactorul lui „Petrozsény és Vidéke“ e înaintare și progres, stoarcerea poporului, desbrăcarea lui de orice avere imobilă (nemișcătoare) și intrarea acestei averi în mîinile societății, care pe urmă are să plătească destul de gras toate slugile ei, inginerii, solgăbirăul, întreg aparatul administrativ și pe domnul redactor, care cite odată cînd uită pune și cite-o știre, că în baia cutare a fost explozie, doi muncitori au fost răniți grav. Inșă înainte de-a apare foia, totdeauna direcția băilor i-a cunoștință de conținutul ei, și știrile astea totdeauna rămân afară. Firește că nu de geaba rămân afară, ci rămîn pentrucă e plătit domnul redactor. Toți joacă așa precum cîntă societatea salgotarjană. Și starea asta a domnit ani, zeci de ani stoarcerea, exploatarea, jupuirea a mers în mare, fără să fie turburată de ceva. Pînă cînd a pătruns și în mijlocul poporului de acolo ideea organizării, a luptei împotriva bălaurului capitalist cu o sută de capete. Societatea nu poate suferi ca robii ei să se organizeze, să citească „Adevărul“ sau foia maghiară „Bányamunkás“ și îndată ce au ajuns aceste foi acolo, a început cu mai mare putere prigonirea, spionajul împotriva băieșilor.

O adevărată stare rusească. E zadarnică înșă orice trudă a călăilor. De geaba trimet poliști la locul unde se adună băieșii, de geaba plătesc spioni, trădători cari duc foile „Adevărul“ și „Bányamunkás“ la direcție, căci numărul abonaților la foile astea crește în fiecare săptămînă. De geaba turbează de necaz direcția și dl solgăbirău Ianza, că nu poate să știe cîți abonați sunt. Sunt mulți dle Ianza, cu mult mai mulți, decît își închipui d-ta! De geaba ai fost informat dinainte că Duminecă la 1 Martie se va ținea consfătuirea la Petroșeni și la Vulcan. De geaba ai pus în mișcare poliști și jandarmii, că aceste consfătuiri totuși s'a ținut.

Inainte de amiazi, în Vulcan, la care au luat parte peste 200 de băeși români, unde tov. *Iosif Ciser* din Budapesta într'o vorbire de-o oră și jumătate a clarificat din toate punctele de vedere trebuința și foloasele or-

Putem vedea așadar, că acele cerințe ale naționaliștilor, cari ar fi și în binele poporului, *fără votul universal nu se pot îndeplini, iar votul universal ei l-au tradat.* Din faptul acesta rezultă că naționaliștii n'au în vedere decît binele tagmei lor, iar poporul român, cel sărac și asuprit nu poate aștepta nimic dela ei!

Ziua femeilor.

*

Adunarea și demonstrația din Budapesta.

Femeia cea vecinic disprețuită și totdeauna asuprită și-a ridicat cuvîntul ei de protestare. Duminecă în 8 Martie întreaga ceată a muncitoarelor organizate din Europa, ba chiar și din America a demonstrat pentru drepturile ce se cuvin și ce trebuie date femeilor, cari pe umerii lor poartă cea mai grea povară a vieții.

Femeia e ființa ce mai asuprită și nedreptățită. Lipsiți de drepturi, părtași cu sărăcia și cu nevoile sunt toți proletarii. Dar femeia e încă odată atît de apăsată și viața ei e cu mult mai grea. Ea lucrează în familie, în fabrică, pe cîmp și 'n toate ramurile muncii, în tot locul stă într'un rînd cu bărbatul și cu toate astea munca ei e plătită mai rău. Ea

nemărginite vedem cum poporul dela sate emigrează în număr atît de mare la America, cu nădejde că acolo va putea să și ușureze povarile și să se scape de suferințele ce le îndură în țara lui proprie. Dar clasa stăpînitoare în loc să ia măsuri pentru ridicarea și scăparea acestui popor nenorocit, face tocmai contrarul, făurește legi pentru încătușarea și mai strașnică a țerii, pentru a răpi toate drepturile poporului. Iar domnii naționaliști români, în loc ca ei să fie de partea poporului muncitor, de multă vreme au încetat orice luptă serioasă și cînd în parlament se votează legi pentru sugrumarea tuturor drepturilor cetățenești, atunci acești domni tac ca lașii, așteptînd ca prin tăcerea lor rușinoasă să primească dela guvern citeva scaune de deputați și fișpani.

Iar acum noi muncitorii cari ne dăm seama de starea dureroasă în care zace poporul muncitor, noi fii acestui popor, cari vedem de unde provine mizeria, cari cunoaștem drumul spre desrobire, noi avem sfînta datorie de-a lumina acest popor și al conduce pe calea dezrobirii de sub jugul robiei și explotării. De aceia acum, odată cu venirea primăverii, cînd în natură totul începe o nouă viață, acum ar trebui ca în centrele românești din Ungaria, să răsără la o nouă viață și secțiunile românești, în cari secțiuni poporul muncitor s'ar putea lumina și cultiva. Tovarășii cari locuiesc prin aceste centre și își dau seama de rolul și însemnătatea secțiunilor, trebuie să se lapede odată de nepăsarea atît de nesănătoasă și așa după cum a făcut frații din Lugoj, Timișoara, Caransebeș, Făgăraș și Oradea-Mare etc., să înceapă și ei o activitate mai statornică și o muncă mai temeinică, căci astfel înmulțindu-se secțiunile va fi mai mare și numărul muncitorilor, cari cercetîndu-le se vor lumina și vor deveni adepții socialismului.

Cu această ocazie se va putea face mai înținsă propagandă pentru citirea și răspîndirea „Adevărului“, căruia putem spune că în prezent nu i-se dă sprijinul cuvenit de către muncitori. Tot în secțiuni tovarășii au datoriat să caute cele mai potrivite mijloace pentru a veni în ajutorul fondului de agitație, atît prin serbări, prin serate literare, cît și

ce femeia nu va intra în rîndurile luptătorilor. Atunci cînd femeia, mama ce dă primele învățături copiilor fragili, cînd ea va fi un soldat convins al cauzei noastre, — atunci nu va fi departe învingerea. E un adevăr acesta, ce trebuie să-l înțelegem cu toții și în virtutea lui să lucrăm.

*

Duminecă în 8 Martie s'au ținut adunări femeiești și demonstrații în Budapesta și în alte 30 de orașe din țară. Adunarea din Budapesta a reușit foarte frumos. A vorbit tovarășa Buchinger și tovarășul Bokány. Ambii au fost ascultați cu multă atențiune și foarte des izbucneau aprobările din partea tovarășelor adunate în număr destul de mare. S'a primit o rezoluție, prin care muncitoarele declară că viața grea de pînă acum nu voesc să o mai suporte; pretind drept de vot mai întii pentru bărbații muncitori, deoarece sunt convinse că numai trimișii bărbaților proletari vor putea elupta în parlament și dreptul de vot al femeilor.

După adunare a urmat demonstrația. Tovarășele s'au înșirat toate frumos sub steagul lor și însoțite de tovarăși, au demonstrat pe străzile Budapestei.

Adunarea și demonstrația a decurs în mod pacinic, poliția n'a provocat de data asta nici un scandal.

CRONICA

***

ÎN ȚARĂ.

*

Mandatul dela Lugoj a fost dăruit unui guvernamental cu numele Nicolits Daniel. Alegerea s'a făcut Luni, în 9 Martie. Contracandidat n'a fost nici din partea opoziției și nici din partea naționaliștilor români și astfel necunoscutul guvernamental a fost ales cu unanimitate. Pasivitatea românilor adevărate foarte limpede, că ei se află în serviciul guvernului, căruia nu voesc să-i facă neplăceri. Căci nu e adevărat ceea ce spun foile lor, că anume n'au luat lupta la alegere, pentru că alegătorii români sunt în minoritate. Măcar în minoritate să fie și atunci naționaliștii români ar fi avut datorința a se folosi de ocazie, a ținea măcar o singură întrunire, la care să arate prăpastia la care a ajuns țara în urma guvernării de azi și să îndemne poporul la luptă pentru nimicirea acestui regim.

Însă n'au făcut nici o mișcare, au tăcut — și tăcerea spune multe.

Emigrează românii. Adevărata oglindă a stărilor din țară o dă emigrația, care pe vremuri mai bune scade, iar cînd sărăcia e la culme, ea și azi, se ridică în mod înfrigorant.

Astfel se anunță că în luna trecută au cerut pașaport 886 locuitori din comitatul Hunedoara. S'au dat laolaltă 286 pașapoarte, dintre cari 101 pentru România, 164 pentru America, iar celelalte pentru alte părți.

Mizeria crește tot mai mare. Poporul i-a drumul pribegiei. Guvernului însă nici prin gînd nu-i trece a se îngriji de sanarea relelor. Banii țării îi mistuește miliția, înarmările nebune, iar de soarta poporului nimeni nu se îngrijește. Amară viață!

ÎN STREINĂTATE.

*

Alegerile din Bulgaria. Marti în 10 Martie s'au ținut noile alegeri din Bulgaria, la cari guvernul folosindu-se de teroare, a ieșit învingător. După informațiile primite au fost aleși 126 guvernamentali, 51 membrii ai partidului țărănesc, 26 democrați, 9 socialiști-reformiști, 9 socialdemocrați, 7 partizani ai lui Gesov, 3 ai lui Danev și 5 radicali. Perderile socialiștilor sunt însemnate, numărul lor a scăzut mult.

Congresul partidului socialdemocrat din România se va ține în zilele de 6, 7 și 8 Aprilie 1914 (zilele de Paști). Ordinea de zi provizorie e următoarea: 1. Ra-

portul asupra mersului Partidului; 2. Modificarea statutelor; 3. Votul universal; 4. Chestiunea agrară; 5. Politica externă și socialdemocrația; 6. Eftinirea traiului; 7. Presa mișcării; 8. Chestia evreiască; 9. Viitorul congres internațional.

Dorim fraților noștri din România cea mai deplină reușită în lucrările congresului lor.

Din Casa țării.

*

Discuție asupra chestiei de naționalitate

Pactul naționaliștilor români cu Tisza n'a reușit, dar ambele părți atît Tisza cît și naționaliștii caută să arate lumii despre ce au discutat și în jurul cărora uceruri au urmat consfăturile.

Înainte cu vreo două săptămîni Tisza a ținut o vorbire în parlament, prin care a descris amănunțit întreg decursul tratativelor.

Și punîndu-se la ordinea zilei discuția asupra acestei vorbiri alui Tisza, Vineri s'a început dezbateră prin discursul deputatului român dr. T. Mihali. Dînsul în vorbirea de Vineri lămurește ținuta partidului naționalist român în tot cursul consfăturilor ce le-a avut cu Tisza. Arată cerințele lor ce le-au înaintat ministrului ticluite în 11 puncte și spune că în jurul acestor puncte s'au învîrtit toate tratativele.

La alt loc ne ocupăm în merit cu însemnătatea cerințelor naționaliștilor români, aici arătăm numai cuprinsul acestor puncte:

Prin punctul 1 ei au cerut libertatea limbii românești în toate școlile confesionale, de stat, fundamentale și comunale din ținuturile românești.

2. Să se respecte autonomia bisericii greco-orientale române și să se dea autonomie bisericii greco-catolice. Statul să sprijinească ambele biserici cu ajutoare pentru scopuri bisericești și școlare. Parohiile românești încorporate la episcopia de Hajdudorog să se desprindă de la metropola gr.-cat. de Alba-Iulia și Făgăraș.

3. Să se înceteze cu persecutarea pentru motive politice a presei românești.

4. Să se recunoască dreptul de convenire și întrunire liberă a românilor.

5. Să se recunoască libertatea de organizație și acțiune a partidului național român.

6. În cercurile locuite în mare parte de români să se administreze în limba română.

7. În părțile locuite de români să se introducă limba românească la tribunale și judecătoria.

8. Statul să împărțesească ținuturile românești cu acel sprijin economic, care îl primese și celelalte ținuturi. Să creieze în părțile locuite de români școli economice, industriale și comerciale cu limba de propunere românească.

9. Statul să înceteze acțiunea de colonizare contra românilor.

10. Pentruca românii să i-a parte la activitatea administrativă și judiciară a statului, poporul român să fie administrat de fii ieșiți din sinul său. În părțile locuite de români, să se numească funcționari români, și în lipsa acestora să fie numiți numai de aceia cari cunosc limba poporului.

11. Să se asigure în mod permanent afirmarea politică a națiunii române, precum și influența ei.

Ținînd această țintă înaintea ochilor să se facă și reforma electorală. Partidu național român a adoptat baza votului universal, secret și după comune. *Intru cât însă acest postulat nu se poate realiza în împrejurările de azi, să se facă o reformă electorală, care să asigure în mod permanent (stabil) ca din deputații trimiși în Camera Ungariei a 6-a parte să fie români.*

Răspunsul lui Tisza.

După Mihali sa ridicat faimosul Tisza, care arată ținta sa față de cerințele românilor. Spune că-i pare rău de nereușirea împăcării, dar cu plăcere obsecarvă apropierea ce s'a făcut între români și maghiari.

A urmat apoi contele Apponyi, care privind chestiunea din punct de vedere șovinist, nu

este învoit a da românilor nici atîta ca și Tisza. Dar totuși constată un adevăr și anume, chestiunea de naționalitate dela noi numai prin democratizarea țării, prin întronarea votului universal se va face. Iar naționaliștii români au săvîrșit o tradare de neiertat atunci, cînd au sprijinit pe Tisza și n'au luat lupta pentru cucerirea votului universal.

După Apponyi s'a ridicat iarăși Tisza care nu s'a rușinat a spune că de cînd ia parte în viața politică totdeauna și-a dat silința a împiedeca venirea și înfăptuirea democrației. Ținta asta îl conduce și acum și mulțumește lui Dumnezeu că i-a reușit să înlăture pericolul votului universal deasupra Ungariei.

Prin asta s'a sfîrșit ședința de Vineri și s'a stabilit ca Miercuri în 11 Martie să se țină ședința cea mai apropiată.

In ședința de Miercuri

s'a urmat discuția asupra chestiunii de naționalități. Primul orator a fost un guvernamental, care se trudea să laude pe Tisza. După el a urmat contele Stefan Bethlen, care învinește pe Tisza pentru tratativele începute cu românii, zicînd că acestea nu pot avea urmări bune pentru ideea de stat maghiar. Spune că maghiarii trebuie să se împace între ei și să lămurească cercurile conducătoare din Viena, că îndeplinirea cerințelor românilor ar fi și în dauna întregii monarhii. Tisza prin ascultarea plînsurilor românilor a făcut ca străinătatea să crează că în Ungaria naționalitățile ar fi asuprite. Și el, groful Bethlen spune că asta-i un rău.

La urmă a vorbit deputatul slovac Juriga, aducînd osane lui Tisza.

Greva minerilor din Pilisvörösvár

Românii stau la locul de cinste.

Amintisem în numărul trecut că 1800 mineri din Pilisvörösvár au intrat în grevă, fiind provocați de purtarea neomenească a direcțiunii de băi.

Nainte vreme minerii de acolo își purtau jugul cu umilință, apăsarea era mare și atunci, dar ei o îndurau și nu îndrăzneau a-și exprima nemulțămirea.

De vre-o două luni însă s'a schimbat felul de cugetare al minerilor. Gîndul de-a se organiza a străbătut în mintea lor a tuturor, s'au convins că astfel e cu neputință de-a mai trăi și partea cea mai mare dintre ei a intrat în organizația minerilor.

Însă direcțiunea băilor nu privea cu ochi buni deșteptarea lucrătorilor și apucarea lor pe calea cea dreaptă. Lor le trebuiesc numai muncitori neorganizați, cari măcar să cadă sub povara ce li-se pune în spinare, totuși să nu zică nimic. De aceea a și abzis la doi lucrători din bae, pe cari îi știa că sunt urzitorii și conducătorii mișcării. Crezînd că prin asta va putea nimici mișcarea și va scăpa de pericolul, cînd toți lucrătorii să fie organizați.

Însă a făcut rău socoteala. Tovarășii mineri nu s'au împăcat cu fapta direcțiunii de băi, ci întîi prin o deputațiune au cerut direcțiunii să primească din nou în lucru pe tovarășii concediați și după ce cerința lor a fost zadarnică, Marti în 3 Martie n. cu toții au intrat în grevă.

Se înțelege că și românii aflători aici au respectat hotărîrea tovarășilor lor și până la unul toți se află printre greviști, dovedind astfel că și noi românii simțim la fel cu tovarășii noștri de suferință maghiari. Pe toți ne apasă deopotrivă cei bogăți și lupta noastră a tuturor are una și aceeași țintă: desrobirea tuturor săracilor de sub apăsarea trîntorilor avuți.

Până Miercuri, 11 Martie greva tot ține. Insufletirea și solidaritatea minerilor e vrednică de laudă. Ei sunt siguri de dreptatea lor și în deplină liniște așteaptă momentul învingerei.

Îobăgia din zilele noastre e mai amară ca în trecut, căci poporul se crede liber și într'adevăr nu este.

*

Nu te hrăni cu nădejdea și cu făgăduințele, ci pretinde-ți dreptul tău!

Bomba dela Dobrițin.

Primăvara se apropie. Din zi în zi simțim cum razele calde ale soarelui au micșorat bi-nișor din puterea crivățului de iarnă. Și iată, că deodată cu licărirea primelor raze ale soarelui de primăvară, în atmosfera plină cu a-buri încălzitori, se desprind noi fenomene, până azi necunoscute în viața politică a țării noastre.

Ce s'a întâmplat?!...

O bombă trimisă din Cernăuți, de indivizi cari până azi n'au putut fi prinși, episcopului Miklóssy, a explodat și împreună cu mobilierul aulei episcopiești a făcut țandări și din trupurile a trei membri dela conducerea acelei atit de odioase episcopii de Hajdudorog. Istoricul și ținta înființării numitei episcopii e cunoscută de toată lumea. Inșă cît sînge rău a făcut în sînul poporului român înființarea acestei episcopii ne-au dovedit-o mai ales țărani dela Dob și Moftinul-mie, atunci cînd silindu-i să se roage altfel și nu cum e a lor credință, dându-și expresiune legitimei lor indignări le-a fost dat să sufere martirajul tem-niței dela Sătmar.

Dar eugetarea noastră trebuie să fie cu mult mai profundă decît să ne oprim aci, pentrucă nu e chemarea noastră să intrăm în luptele religioase ale vre-unui popor, căci știut este că această chestiune e scoasă cu desăvîrșire din programul luptelor noastre, lăsîndu-o ca o chestie privată pentru fieștecare individ. E însă aici un alt fapt peste care nu putem trece ca să nu-l înfierăm după merit, e faptul că din explozia acelei bombe, o parte însemnată a opiniei publice șoviniste maghiare vrea cu totdinadinsul să facă responsabil pentru atentat un popor întreg: *poporul românesc*. Și nu-și dau seamă că prin aceasta aduc un serviciu foarte rău cauzei, ce ar putea să facă o apropiere mai grabnică între cele două popoare, ce de secole se pizmuiesc. Poporul român și mai ales masa mare a acestui popor: *țărănimea* a suferit și suferă și azi din partea stăpînitorilor cele mai mari nedreptăți, la orice ocaziune, dar niciodată nu s'a putut observa nici o umbră care ar fi dat de bănuț spre o înclinare la fapte de aceste, cari nu sunt *de-mne de emanciparea nici a unei clase, decum a unui întreg popor*. Și poate se vor fi putut găsi și în șirul acestei țărănimi unii oameni cari revoltați de atitea nedreptăți și injurii, să se răzbune, căci multe și mari sunt suferințele ce zilnic trebuie să le îndure; dar n'au făcut-o, căci firea acestei țărănimi așa este: *terțitoare*.

Cînd ne gîndim numai la mormintele reci a sutelor de țărani fără de nume, cari au fost împușcați și străpuși de sulitele jandarmilor dela *Ţalna, Alesd, Talpoș*, etc. pentrucă și-au dat curs liber convingerilor lor politice, și n'au voit să se facă unealtă în mîna administrației, atunci și numai atunci ni-se desfășură pe dinaintea ochilor adevăratele stări din nenorocita noastră țară, care azi se află în mîinile sacrilege ale stăpînitorilor feudali.

*

La mormintul celor trei morți din Dobrițin, s'a făcut un prohod împărătesc, s'au ținut discursuri în cari oratorii i-au proclamat de martiri națiunii maghiare. Dar acei mulți, foarte mulți țărani, fără de vină, cari au suferit moartea și au gustat din temniță pentru convingerile lor politice, — ce au fost?!... *Acei țărani n'au avut în sufletele lor nici un dram de vinovăție, n'au avut în inima lor nici o poftă de cucerire din drepturile nimănui, ci au vrut ca să și-le apere pe ale lor, au voit să și spună singurul dor ce-l au: să-i lase să și spună liberi păsurile și durerile, să-i lase liberi să și spună gîndirea și cuvîntul lor, să-i lase liberi să și exerciteze drepturile lor politice, în schimb însă în loc de libertatea cuvîntului au primit: temniță; în loc de libertatea gîndirii au primit: sulite în coaste; în loc de drepturi politice au primit: gloanțele!...* Și totuși până azi, aceste jertfe nevinovate nu s'au răsunat!

Șoviniștilor! Căutați în altă parte pe atentatori, căutați-i în șirurile voastre, că o să-i găsiți, atentatori sunteți voi toți căci aruncați

ura de rasă între popoarele acestei țări, atentatorul e *însuși sistemul de guvernămînt corupt și putred* al acestei nefericite țări, aici căntați atentatorii și nu în sînul *poporului român!*...

Emanuil Epescu.

Robii de pe valea Jiului se trezesc.

*

Două consfătuiri: la Vulcan și la Petroșeni.

Dumnezei atotputernici asupra munților și văilor din Petroșeni și jur, au fost și sunt — mult însă nu vor mai fi, — Societatea de exploatare a băilor „Salgotarjányi“ și sluga acestei societăți: solgăbirăul Vasile Ianza. Amândoi au început cu capitale mici, societatea cînd a început avea cîteva milioane, astăzi dispune de averi uriașe. Solgăbirăul era sărac lipit pămîntului, însă a avut și are un suflet de slugă, plecat, supus, ascultător față de cei de sus, iar față de cei de jos, săraci, un suflet negru, cînesc și apăsător.

Inarmat cu aceste calități repede și-a găsit locul. A văzut din cătrău bate vîntul și românul *Vasile Ianza* s'a făcut sluga societății streine și a mînat cu jandarmii dela spate pe români în brațele societății „salgotariană“, care în dragostea-i cea mare atîta i-a îmbrățișat, i-a strîns, pînă cînd bieții români au rămas numai piele și oase. În schimb însă solgăbirăul are astăzi milioane. Iar societatea are toate pămînturile de pe munți și văi în proprietatea ei. Bieților români le-a fugit pămîntul de sub picioare. Toți vechii proprietari ai pămînturilor, astăzi sunt lucrători sau ziuăși în băile societății.

Societatea „salgotarjană“, în gazeta (foaia) ei „Petrozsény és Vidéke“, spune că asta e operă de progres, de înaintare, misiune culturală. Credem că este așa, dar nu pentru poporul stors de societate prin băile ei, ci pentru dumniilor, pentru directori, subdirectori, ingineri, solgăbirău, chiar și pentru redactorul lui „Petrozsény és Vidéke“ e înaintare și progres, stoarcerea poporului, desbrăcarea lui de orice avere imobilă (nemîșcătoare) și intrarea acestei averi în mîinile societății, care pe urmă are să plătească destul de gras toate slugile ei, inginerii, solgăbirăul, întreg aparatul administrativ și pe domnul redactor, care cite odată cînd uită pune și cite-o știre, că în baia cutare a fost explozie, doi muncitori au fost răniți grav. Inșă înainte de-a apare foia, totdeauna direcția băilor i-a cunoștință de conținutul ei, și știrile astea totdeauna rămân afară. Firește că nu de geaba rămân afară, ci rămîn pentrucă e plătit domnul redactor. Toți joacă așa precum cîntă societatea salgotarjană. Și starea asta a domnit ani, zeci de ani stoarcerea, exploatarea, jupuirea a mers în mare, fără să fie turburată de ceva. Pînă cînd a pătruns și în mijlocul poporului de acolo ideea organizării, a luptei împotriva bălaurului capitalist cu o sută de capete. Societatea nu poate suferi ca robii ei să se organizeze, să citească „Adevărul“ sau foaia maghiară „Bányamunkás“ și îndată ce au ajuns aceste foi acolo, a început cu mai mare putere prigonirea, spionajul împotriva băieșilor.

O adevărată stare rusească. E zadarnică însă orice trudă a călăilor. De geaba trimet polițiști la locul unde se adună băieșii, de geaba plătesc spioni, trădători cari duc foile „Adevărul“ și „Bányamunkás“ la direcție, căci numărul abonaților la foile astea crește în fiecare săptămînă. De geaba turbează de necaz direcția și dl solgăbirău Ianza, că nu poate să știe cîți abonați sunt. Sunt mulți dle Ianza, cu mult mai mulți, decît îți închipui d-ta! De geaba ai fost informat dinainte că Duminecă la 1 Martie se va ținea consfătuirea la Petroșeni și la Vulcan. De geaba ai pus în mișcare poliția și jandarmii, că aceste consfătuiri totuși s'a ținut.

Inainte de amiazi, în Vulcan, la care au luat parte peste 200 de băieși români, unde tov. *Iosif Ciser* din Budapesta într'o vorbire de-o oră și jumătate a clarificat din toate punctele de vedere trebuința și foloasele or-

ganizării. La această consfătuire a domnit o însuflețire de nedescris. S'au înseris ca abonați numai decît 50 de băieși și la cea mai apropiată plată se așteaptă încă cel puțin o sută de abonați.

La Petroșeni consfătuirea s'a ținut după amiazi la ora 3, deși a știut poliția că la Vulcan s'a ținut consfătuirea, deși gara a fost păzită, cu toate că după prinz la o oră și jumătate circiama din Petroșeni unde de obicei se adună băieșii, era plină de spioni și poliție.

Cu toate astea consfătuirea tot s'a ținut. Poliția și spionii păzeau într'o parte a orașului, iar în alta parte vreo trei sute de băieși țineau consfătuire despre viața lor amară. Și la Petroșeni cași la Vulcan entuziazmul a fost foarte mare, făcându-se și aici foarte multe înscrieri noi. S'a luat hotărîrea, ca în scurt timp să nu mai rămână nici un băieș neabonat la foile noastre, iar pe urmă uniți și conștienți să înceapă lupta împotriva jefuitorilor de toate felurile, cari le sug sîngele.

Hei, domnilor dela direcție și dle solgăbirău, în Petroșeni și jur se luminează de ziuă, ori și cît vă trudiți voi să faceți noapte.

Să ne facem datoria!

În timpul de față ca și în trecut, starea poporului muncitor român din Ungaria e dintre cele mai rele. Și aceasta se datorește faptului, că clasa stăpînitore în loc de-a se interesa de popor în loc de-a ameliora întrucîtva suferințele, această clasă se îngrijește numai de interesele sale proprii. Poporul sărac e ținut în întuneric și exploatat în modul cel mai nemilos. Vedem cum de doi ani aproape în Ungaria domnește cea mai neagră mizerie, ce se datorește mai mult concentrărilor ce avuseră loc anul trecut, cînd cu războiul balcanic.

Numai din această cauză sunt astăzi zeci de mii de muncitori fără lucru, cari umblă pe străzile orașelor, lipsiți fiind pînă și de-o bucată de pine, cu care ar pute să și astîmpere foamea. Numai din cauza lipsei și a sărăciei nemărginite vedem cum poporul dela sate emigrează în număr atît de mare la America, cu nădejde că acolo va putea să și ușureze poverile și să se scape de suferințele ce le îndură în țara lui proprie. Dar clasa stăpînitore în loc să ia măsuri pentru ridicarea și scăparea acestui popor nenorocit, face tocmai contrarul, făurește legi pentru încătușarea și mai strănică a țării, pentru a răpi toate drepturile poporului. Iar domnii naționaliști români, în loc ca ei să fie de partea poporului muncitor, de multă vreme au încetat orice luptă serioasă și cînd în parlament se votează legi pentru sugrumarea tuturor drepturilor cetățenești, atunci acești domni tac ca lașii, așteptînd ca prin tăcerea lor rușinoasă să primească dela guvern cîteva scaune de deputați și fișpani.

Iar acum noi muncitorii cari ne dăm seama de starea dureroasă în care zace poporul muncitor, noi fii acestui popor, cari vedem de unde provine mizeria, cari cunoaștem drumul spre desrobire, noi avem sfînta datorie de-a lumina acest popor și al conduce pe calea dezrobirei de sub jugul robiei și explotării. De aceia acum, odată cu venirea primăverii, cînd în natură totul începe o nouă viață, acum ar trebui ca în centrele românești din Ungaria, să răsără la o nouă viață și secțiunile românești, în cari secțiuni poporul muncitor s'ar putea lumina și cultiva. Tovarășii cari locuiesc prin aceste centre și își dau seama de rolul și însemnătatea secțiunilor, trebuie să se lapede odată de nepăsarea atit de nesănătoasă și așa după cum a făcut frații din Lugoj, Timișoara, Caransebeș, Făgăraș și Oradea-Mare etc., să înceapă și ei o activitate mai statornică și o muncă mai temeinică, căci astfel înmulțindu-se secțiunile va fi mai mare și numărul muncitorilor, cari cercetîndu-le se vor lumina și vor deveni adepții socialismului.

Cu această ocazie se va putea face mai întinsă propagandă pentru citirea și răspîndirea „Adevărului“, căruia putem spune că în prezent nu i-se dă sprijinul cuvenit de către muncitori. Tot în secțiuni tovarășii au datoria să caute cele mai potrivite mijloace pentru a veni în ajutorul fondului de agitație, atit prin serbări, prin serate literare, cît și

prin liste de subscripție, căci sprijinind acest fond, care putem spune că e sufletul mișcării, atunci tovarășii dela centru, vor putea servi mai bine mișcarea din țeara întreagă. Tot astfel și tovarășii din străinătate au datoria, unde e posibil să formeze cercuri de cultură, după cum au făcut tovarășii din Viena și Berlin, iar prin aceste cercuri muncitorul ce vine în străinătate în loc să pornească pe-o cale greșită, va avea un sprijin moral și chiar material, iar cu timpul poate deveni un element bun pentru mișcare. Tot în astfel de grupuri tovarășii mai conștienți au datoria să facă propagandă pentru răspândirea broșurilor socialiste, a face abonamente la foaie, a sprijini fondul de agitație prin serbări sau liste de subscripție, așa după cum au făcut tovarășii din Berlin.

Dacă le vom face toate acestea, atunci mișcarea noastră socialistă va crește, foaia noastră „Adevărul“ va progresa, fondul de agitație își va putea îndeplini scopul dorit și atunci vom putea spune că ne-am făcut datoria față de noi și față de clasa, care produce totul și n'are nimic. Deci tovarășii cu toții să ne facem datoria.

Berlin.

V. Dobrescu.

Adunare poporală în Lugoj.

Tovarășii din Lugoj au aranjat o adunare poporală Duminecă în 8 Martie, cu ocazia alegerii de deputat de acolo.

Adunarea s'a început la ora 2 și jum. d. a. în sala „Concordia“, care era tixită de ascultători, între cari se aflau și mulți măestri români din loc.

Ca președinte a fost ales tov. I. Oredan, iar notar tov. N. Petruțiu. Președintele prin o vorbire însuflețită salută pe cei adunați și le aduce la cunoștință scopul adunării, învinuind pasivitatea lașă a conducătorilor naționaliști români. Predă apoi cuvântul tov. R. Weltner din Timișoara, care a referat în limba maghiară și germană, iar tov. Tr. Novac, a vorbit românește. Ambii oratori au sbiciuit aspru guvernul ticălos de azi și pe faimoșii conducători naționaliști români, cari făcând pe placul lui Tisza, n'au voit să pună candidat la alegere.

Insufletirea poporului a fost mare și mulți dintre alegători ziceau: „Las' să mai vină naționaliștii după voturi, că vom ști cum să-i alungăm și să-i trimitem la Tisza.“

După adunare s'au înscris mai mulți tovarășii în secțiunea română, și s'au făcut mai mulți abonați la foile partidului. Raportor.

ȘTIRI

***

— **Incă două sute de români la Ujpest.** Lipsa mare, sărăcia și foamea prigoneste pe români de lângă căminul lor în toate părțile lumii. Unii i-au drumul Americii, alții pleacă în România și alții să împrăștia peste toată Ungaria. În toate centrele industriale din Ungaria se găsește azi români foarte numeroși. Astfel și în jurul Budapestei, în Óbuda, Kispest, Ujpest etc. sunt mii și mii de muncitori români. Duminecă în 8 Martie au venit la Ujpest încă 200 de români din părțile Sălagiului cu speranța că vor găsi pe aici ceva de lucru. Și tocmai acum, când cu criza economică sunt și pe aici 40—50.000 de muncitori fără lucru, venirea românilor e foarte nenimerită. Ei vor intra prin fabrici, vor lucra cu un preț de nimic, și se vor ruina acolo, iar alți vor leșina de foame pe stradă. Astfel de lucruri nu le vād domni naționaliști români! De soarta poporului ei nu se îngrijesc. Dar urmeze tot așa, căci nu vor scăpa dinaintea urgiei poporului muncitor.

— **Zece ani dela apariția ziarului „România Muncitoare“.** În ziua de 9 Martie v. se împlinesc zece ani dela apariția confratelui nostru, „România Muncitoare“, foaia partidului socialdemocrat din România. Cu această ocazie se vor organiza în țeara întreagă întruniri de propagandă pentru ziar, după cari să se adune noi abonați. În seara aceleiași zi se vor aranja serate literare, ale căror produs va fi destinat ziarului.

— **Egala îndreptățire a copiilor din flori în Norvegia.** Guvernul norvegian a dus înaintea parlamentului un proiect de lege, prin care se face egală îndreptățire între copii legiuți și nelegiuți, așa că atit copii născuți de părinți căsătoriți cât și cei născuți de părinți necăsătoriți vor avea drepturi la fel. După proiect oricare copil are dreptul de-a purta ori numele tatălui său ori al mamei sale. Inșă tutoratul asupra copiilor totdeauna e a se da mamei. Tatăl e îndatorat a plăti întreținerea și copilul are drept la moștenire întocmai ca și când ar fi născut din căsătorie legală. Mamele acelea pe cari le-a părăsit tatăl copilului, ori au fost căsătorite ori nu, au drept la ajutor dela stat înainte de naștere 6 săptămâni și după naștere 3—6 luni. Acest proiect de mare însemnătate va pune capăt hulei și batjocorei proaste de care aveau parte pînă acum copii și mamele nelegiuite.

An de an se înmulțește și în Ungaria numărul copiilor „nelegiuți“, dar oare noi cînd vom avea un parlament care să aducă legi atit de înțelepte?

— **Vama și politica vamală** sunt niște lucruri de cari muncitorii nu se prea interesează. Foarte puțini știu ce vine pe urma vămilor. Cu toate că efectul lor e foarte simțitor, căci și acestea încarcă poveri pe spina muncitorimeii, ca și dările de consum. Cine știe că în prețul unui chilogram de făină sunt socotiți și 8—9 fileri vamă, și cine știe că la stabilirea prețului cărnei încă are mare rol vama?

Pentru făină și pentru mărfuri gătite din făină plătim de fiecare majă metrică cîte 15 cor. vamă, pentru o majă metrică de ceapă 3 coroane, pentru struguri 40 coroane, pentru prune 3 coroane, pentru prune uscate 8 coroane. Vama cafelei e de 88 coroane, pentru ceaiu 217 coroane, pentru unt de lemn 15 cor. la fiecare majă metrică. Vama unsoarei de porc e 45 de coroane, a slăninei 45 coroane, a cărnii de vită și de porc 30 coroane, și astfel mai pe toate alimentele de cari au lipsă muncitorii și cari le cumpără cu banii, sunt puse anumite taxe de vamă.

Vedem cît de mare povară e și plățirea acestora. Căci de cafea ori de ceai măcar să ne lipsim, nu putem trăi înșă fără făină, fără unsoare și fără carne, dacă întrucîtva voim să ne cruțăm sănătatea.

VIAȚA SINDICALĂ.

*

Către grupele Uniunii zidarilor din Ungaria.

Comitetul central al Uniunii a adus o hotărîre, prin care se stabilește modul și să dau îndrumări grupelor ce să facă acestea cu membrii rămași în restanță, sau cu cei cari voiesc să intre din nou în Uniune. În urma crizei și a lipsei de câștig de anul trecut foarte mulți membri, fără voia lor, și-au pierdut drepturile odată cîștigate la Uniune, deci hotărîrea prin care se regulează afacerea asta, e de-o însemnătate foarte mare pentru tovarășii zidari. Mai cu seamă români sunt foarte mulți, cari au ieșit din Uniune și astfel lor le atragem luarea aminte asupra hotărîrii acesteia, prin care pot intra din nou în Uniune, reprimindu-și drepturile cîștigate odată.

În 29 Ianuarie n. a. c. a primit comitetul central următoarea hotărîre:

Luînd în seamă marea criză ce de ani întregi bîntue în industria zidarilor, comitetul central hotărăște că membrii vechi, ieșiți din Uniune, pe lângă îndeplinirea condițiilor următoare, pot fi luați din nou în rîndul membrilor:

1. Membrii ieșiți din Uniune sunt datori a adevări cu vechea carte de membru, că au fost cîndva membrii Uniunii. Altă adevărintă nu se ia în considerare.

2. Din vechile cărți de membru aduse spre adevărintă trebuie arătat, că membrii cari voiesc să intre din nou în organizație, au plătit deja cotele fieștecăre cel puțin pe 80 de săptămîni.

3. Pe seama membrilor cari voiesc să intre din nou în Uniune, comitetul grupei e dator

a face cărți de membri provizorice, iar respectivii sunt datori a plăti fiecare 1 cor. taxă de înscriere, 30 fileri pentru cartea de membru și tot atunci trebuie să plătească și cotele pentru două săptămîni.

4. Membrii intrați din nou în Uniune trebuie să plătească 40 de săptămîni pe cartea provizorică ce o vor primi dela grupă și după ce s'a îndeplinit asta, comitetul grupei trebuie să adune atit cărțile de membru provizorice, cît și cărțile de membru cele vechii și ambele să le trimită deodată cancelariei centrale, unde se va face cartea de membru regulată, în care vor fi induse și toate cotele plătite de membru mai înainte.

5. Membrii reintrați în timpul cît plătesc cele 40 de cote săptămînale pe cartea de membru provizorică, n'au nici un drept la ajutoare, înșă după plățirea celor 40 de cote săptămînale își vor primi cărțile de membru regulate și atunci toate ajutoarele ce vor fi să se dea se vor stabili luînd în seamă atit cotele plătite mai de mult, cît și cele 40 plătite în urmă.

6. Membrii cari de prezent sunt în restanță, trebuie să ceară în scris dela comitetul grupei lor să li-se lungească drepturile, iar comitetul grupei are dreptul de-a îndeplini cerința pînă la timpul când se va începe munca și mijloacele de cîștig. Amânarea dată pentru plățirea cotelor de membru, trebuie indusă în cartea funduară la rubrica „însemnări“ (Megjegyzések.)

7. La ajutoarele ordinare și extraordinare, după hotărîrea adunării generale, numai acei membri au drept, cari nu restează mai mult de 8 săptămîni.

8. Membrii cari cer amânarea plățirii cotelor și o primesc, aceștia afară de ajutoare, au dreptul egal cu ceilalți la toate funcțiunile din viața grupei, pot alege și pot fi aleși.

9. Hotărîrea asta rămîne în vigoare pînă ce comitetul central nu o va schimba, ori adunarea generală nu va hotărî într'alt chip.

ACTIVITATEA NOASTRĂ.

*

O faptă vrednică de urmat. Secțiunea română din Budapesta aranjează în Ujpest un curs de analfabeți, pentru muncitorii români aflători acolo. Cei înscriși la curs își dau silința cea mai mare spre a învăța cel puțin acum scrisul și cititul, dacă în tinerețe nu le-a fost dat să umble la școală.

Astfel ar putea face și secțiunile noastre din provincie.

*

Convocare. Tovarășii români din Bistrița sunt rugați a lua parte la convenirea ce se va ținea în „Localul muncitorilor“ (Munkásotthon) Duminecă, în 22 Martie n. după amiaz, la 3 ore, carea are de scop înființarea unei secțiuni române în Bistrița.

Dela secțiunea din Budapesta.

Dumineca trecată a vorbit la secțiune tov. G. Ciureș despre „Rolul femeii în societate și în familie“.

Duminecă la 15 Martie n. seara secțiunea nu va ține ședință. Inșă înainte de prînz se va face o vizită la muzeul de bellearte. Tovarășii cari doresc să i-a parte la vizită, să se prezinte Duminecă dimineața la orele 8 și jum. în localul secțiunii. (Localul secțiunii: Nagydíófa u. nr. 17. în restaurantul Tompos Gyula.)

Poșta redacției și administrației.

I. Neguș, Arad. Am primit 14 cor. 80 fileri pentru abonamente. Îți vom trimite 13 foi în loc de 12, una pentru tov. Ștengar.

G. Hoppe, Viena. Am primit 4 cor. pentru abonamentul grupului român pe a. c. și 6 cor. pentru abonamentul d-tale, care este plătit pînă la 31 Iulie a. c. H. Grünberg e în restanță dela 1 Noembrie 1913.

G. Androne, Berlin. Am primit 3 cor pentru abonament, s'a acoperit restanța pînă la 1 Martie c.

I. Polacsek, Cielova. Coloanele foi noastre sunt deschise oricărei plîngeri sau jâlbi. Te rugăm scrie-ne deslușit și se va publica. Banii i-am primit, calendar v'am trimis.

Redactată de un comitet.

Redactor responsabil: Ioan Flueraș.

Tipogr. Világosság, s. a. Budapesta, VIII, Conti-nța 4.